Rodin

SKULPTURE 1886—1917

NOLIT

64

RODEN

1886 — 1917

MALA UMETNIČKA
ENCIKLOPEDIJA

abc

Naslov originala

RODIN
1886 — 1917

par
CÉCILE GOLDSCHEIDER
conservatuer du musée Rodin

★

FERNAND HAZAN
35-37, Rue de Seine, Paris VI

RODEN

1886 — 1917

TEKST
SESIL GOLDŠAJDER
konzervator Rodenovog muzeja

NOLIT/BEOGRAD
1965

Prevela
MIRA DEMAJO

Štampa tekstova
»Radiša Timotić«, Beograd

Epizoda o ljubavi Frančeske di Rimini i Paola (Dante, V pevanje *Pakla)* poslužila je Rodenu kao inspiracija za više grupnih skulptura kojima slavi plemenitost tog slavnog para; *Poljubac* je najpoznatiji, pored *Večnog idola* i *Večnog proleća*. Ta tri dela su himna mladosti, lepoti snažnih i gipkih tela u zagrljaju; ona su idealizovana na štetu realnosti. Potreba umetnika da se izdigne iznad vrtloga strasti koje ga progone manifestuje se u *Povratku zabludelog sina*, s izvijenim telom u molitvenom zanosu i u *Orfeju*, čije telo treperi uz zvuke lire. Nije li mislio na kažnjenu sujetu, odjek religioznog vaspitanja, kad je stvorio *Ikarov pad* kome je pozajmio telo *Mučenice* zamišljene za *Vrata pakla.*

Godine 1889. grad Nansi poručuje kod Rodena spomenik u slavu Kloda Lorena (Claude Lorrain), slikara svetlosti, koji treba da se postavi u parku Pepinjer. Umetnik se inspiriše rokokoovskim šarmom obližnjeg Vojvodskog trga i njegovih vodoskoka; on prikazuje slikara sa paletom i četkicama u ruci u onom kratkom, prolaznom trenutku stvaranja i stavlja ga na visoko postolje iz koga izlaze sunčana kola kojima upravlja Apolon.

Figura je od bronze, a postolje od kamena. Roden će se vratiti ovoj kombinaciji materijala prilikom izrade *Spomenika predsedniku Sarmiento*, koji je otkriven u Buenos-Airesu 1898.

Popularnost Rodenova ne prestaje da raste uprkos neprijateljstvu onih krugova u kojima cveta zvanična umetnost. Blagodareći trudu prijatelja i poverenju zaštitnika, on dobija porudžbinu za dva spomenika koja treba da ovekoveče dva genija francuske književnosti: Viktora Igoa i Balzaka (Victor Hugo, Balzac). Prvi je trebao da bude podignut u Panteonu, gde mu počiva pepeo. Godine 1889. Roden započinje pripreme i odlučuje se za temu progonstva na rtu Gernesi. On je dobro poznavao Viktora Igoa, čiji je portret napravio 1883. i nacrtao ga u poluprofilu. Nekoliko maketa omogućavaju nam da pratimo različite etape izrade spomenika. Sedeći na steni, go ili ogrnut redengotom, autor *Kazni* okružen je muzama. Pošto se smatralo da ovaj prvi projekt ne odgovara ambijentu za koji je namenjen, Roden dobija drugu porudžbinu za spomenik 1891, na kome pesnik treba da bude prikazan u stojećem stavu, dok ga ovenčava Slava. Mada je u više mahova preuzimao obavezu, sve do 1914. godine ovaj projekat spomenika, koji je trebalo da bude isklesan u mermeru, nije nikad bio ostvaren. Što se tiče prve verzije, one na kojoj Viktor Igo ispruženom rukom utišava morske glasove, ona je stavljena u park Pale Roajala 1909. godine (danas se nalazi u Rodenovom muzeju). Kasnije je, pored *Tragične muze* i *Unutrašnjeg glasa*, na inicijativu grada Pariza, izlivena u

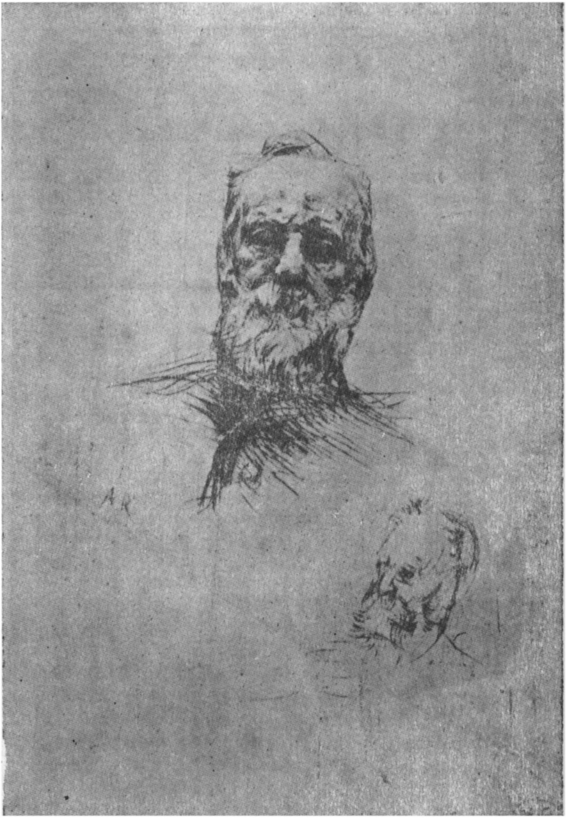
A R

bronzi i stavljena na ugao avenije Viktor Igo i avenije Anri Martin.

Balzakova statua je napravljena između 1891. i 1897. godine. Udruženje književnika, na predlog svog predsednika Emila Zole (Emile Zola), daje porudžbinu Rodenu, koji se neoprezno obavezuje da će završiti delo za dve godine. Sa žarom i uobičajenim entuzijazmom kad je u pitanju novi posao, on predano traži podatke na osnovu kojih će stvoriti sliku čoveka koga nije poznavao. Prema portretima i karikaturama književnika, on crta niz glava koje se znatno razlikuju jedna od druge; najzad se odlučuje za Nadarov dagerotip, koji je tako postao osnova halucinantnog lavovskog lica koje vidimo na spomeniku. Sećanja literarna, kao i opisi Balzakovih savremenika inspirišu ga da prikaže telo nago ili obučeno na neočekivani način. U vidu jednog nagog atlete ogrnutog širokom domaćom haljinom — Lamartinov opis prema kazivanju Balzakove sestre — Roden daje svetu sliku autora *Ljudske komedije,* plastičnu transpoziciju preobimnosti njegovog književnog dela. Statua je izložena 1898. u Salonu Nacionalnog udruženja. O njemu se žustro diskutovalo; prijatelji i protivnici Rodenovi međusobno se napadaju sa žestinom koja podseća na borbu oko *Ernanija.* Udruženje književnika odbija da preuzme kip, a Roden ga, ožalošćen, prenosi u Nedon. »To delo koje su ismejali, kome su se rugali jer nisu mogli da ga unište, ono je rezultat celog mog života, to je osa oko koje se okreće moje shvatanje estetike«. Tek 1939, izliven u bronzi, spomenik je stavljen na raskrsnicu Raspaj-Monparnas, a ot-

krivanje spomenika izvršili su Despio i Majol (Despiau, Maillol).

Balzak označava kraj Rodenovih velikih tvorevina. Njegovo umetničko delo zrači po celom svetu; organizuju se izložbe u Velikoj Britaniji, Švedskoj, Nemačkoj, u centralnoj Evropi, u Sjedinjenim Državama. Rajner Marija Rilke (Rainer-Maria Rilke) je jedan od najusrdnijih ambasadora koji se stavljaju u službu Rodenove genijalnosti.

Roden nam je ostavio vernu sliku društva svog vremena u jednoj seriji portreta velike psihološke snage. Ta poprsja od bronze, pečene zemlje ili od mermera napravljena su većinom iz zahvalnosti na materijalnoj pomoći koju su mu davali za vreme teških početnih godina, kao gest prijateljstva ili po porudžbini. Materija je u skladu sa evolucijom njegovog načina rada, ali je inspirisana i karakterom modela.

Godine 1870. napravio je biste gospođe i gospodina Garnije (pečena zemlja), preduzimača javnih radova, koji ga je podržavao da istraje u svom pozivu, a u Belgiji je izradio bistu doktora Tirijara, lekara kralja Leopolda II, koji ga je lečio za vreme bolesti. Na ovim prvim bistama detalji odeće izrađeni su podjednako pažljivo i verno kao i crte lica. Pri izradi portreta umetnika on je slobodniji: kod *Pola de Vinija* (1876) i *Alfonsa Legroa* (1881) on radi samo glave, dok je u *Žan-Pol Lorenu* i *Žil Dalu* (1883) nag torzo. *Karije-Belez* (1882), *Moris Aket* i *Anri Bek* (1883), razdrljeni i sa mekim kravatama evociraju »boeme«. Poprsja *Gospođe Rol* i *Gospođe Morle Vikine* (1884) mogu se porediti sa Renoarovim srećnim periodom. Malo-pomalo modeliranje se menja, otisci palca pri obradi zemlje fiksiraju se u bronzi: *Pivi de Šavan* (1891), *Anri Rošfor* i *Falgjer* (1897), *Ežen Gijom* (1903), *Klemanso* (1911). Bogate prijateljice iz inostranstva zaslužne za rasprostranjenost njegovih dela u Sjedinjenim Državama, *Mrs. Simpson* (1902) i *Mrs. Poter Palmer* (1905) naručuju svoje portrete. To isto čini i visoko britansko društvo, koje sve više ceni umetnika: *Bernar So* (1906), *Džordž Vindham* (1903), *Mis Ferfaks* (1905), *Lord Hauard de Valden, Mrs. Hanter i njena ćerka* (1906), *Ledi Vorvik* i *Ledi Sakvil-Vest* (1908). Glava Bodlerova (1898) i bista *Kontese de Noaj* (1906) predstavljaju francusku poeziju, *Gustav Maler* (1909) i *Cezar Frank* (1891) muziku. Godine 1915, za vreme njegovog boravka u Rimu, pozvali su ga da napravi portret pape Benedikta XV.

Najoriginalniji deo Rodenovih ostvarenja za njegove poslednje dve godine života, bio je onaj inspirisan igrom. Oduševljen pokretom, on je fiksirao akrobacije frenč-kankana, raznobojne okrete Loje Fuler, stavove Isidore Dankan, religiozne igre javanki i kambodžanki i, najzad, heroja ruskog baleta Njižinskog.

Grafički opus Rodenov je neizmeran; čovek zastaje zaprepašćen pred tolikim radom. Zahvaljujući tome što ga je pre svoje smrti — 12. novembra 1917. u Medonu — poklonio Francuskoj, on je sačuvan od uništenja. *Sklopljene ruke, Katedrala* ili *Tajna* za Rodena su bili simboli odanosti umetnika stvaralačkom činu.

REPRODUKCIJE

1. VEČNI IDOL. *1889.*
2. ZABLUDELI SIN. *1889.*
3. BRAT I SESTRA. *1890.*
4. LETEĆA FIGURA. *1890—1891.*
5. IRIS, VESNICA BOGOVA. *1890—1891.*
6. ORFEJ. *1892.*
7. IKAROV PAD. *1895.*
8. SKICA ZA BALZAKA. *Glava. 1892.*
9. SKICA ZA BALZAKA.
10. SKICA ZA BALZAKA.
11. SKICA ZA BALZAKA.
12. BALZAK. *1897.*
13. RUKA BOŽJA. *1897—1898.*
14. SKICA ZA SLOVENSKU ŽENU. *1905.*
15. PRED MOREM. *1906.*
16. HANAKO. *1908.*
17. KATEDRALA. *1908.*

18. POKRET U IGRI. *1908.*

19. VIKTOR IGO. *Poprsje. 1909.*

20. FIGURA ŽENE DO POLA. *1910.*

21. KLEMANSO. *1911.*

22. NJIŽINSKI. *1912.*

23. PAPA BENEDIKT XV. *1915.*

24. RODENOVA RUKA.

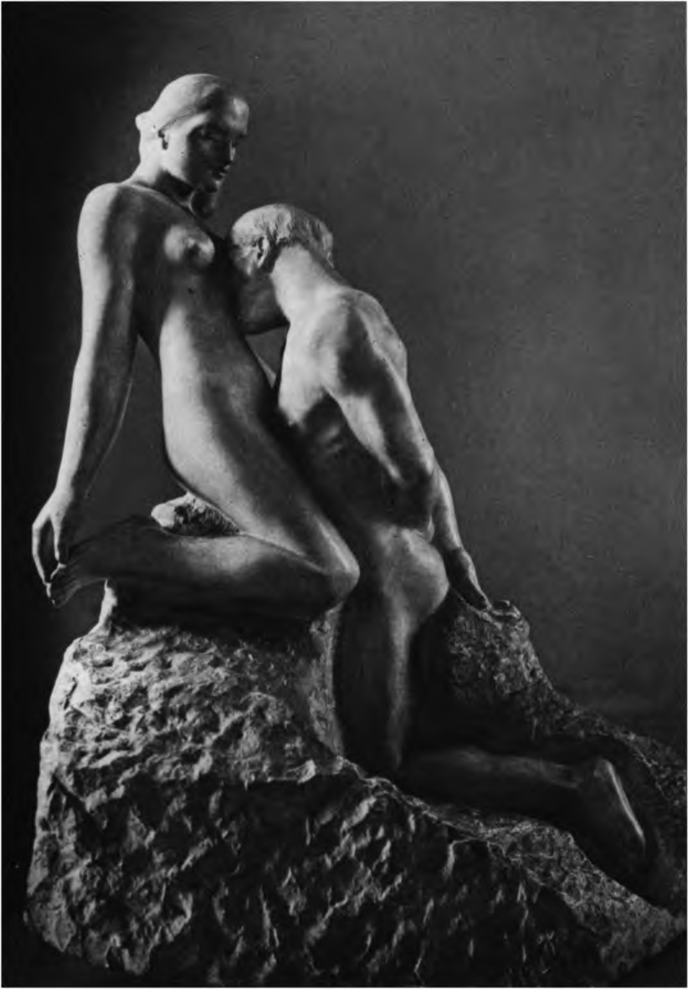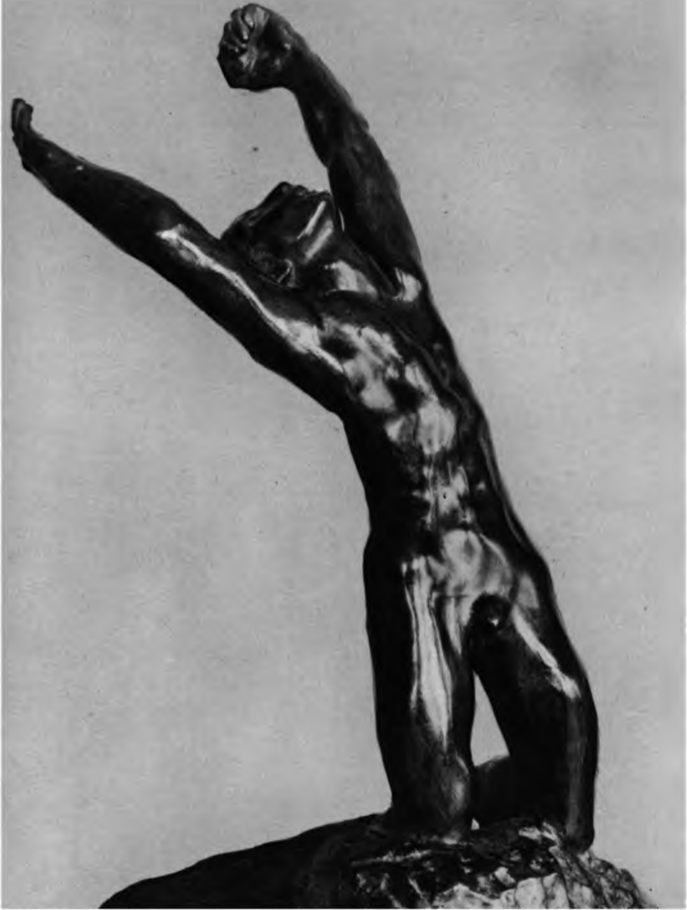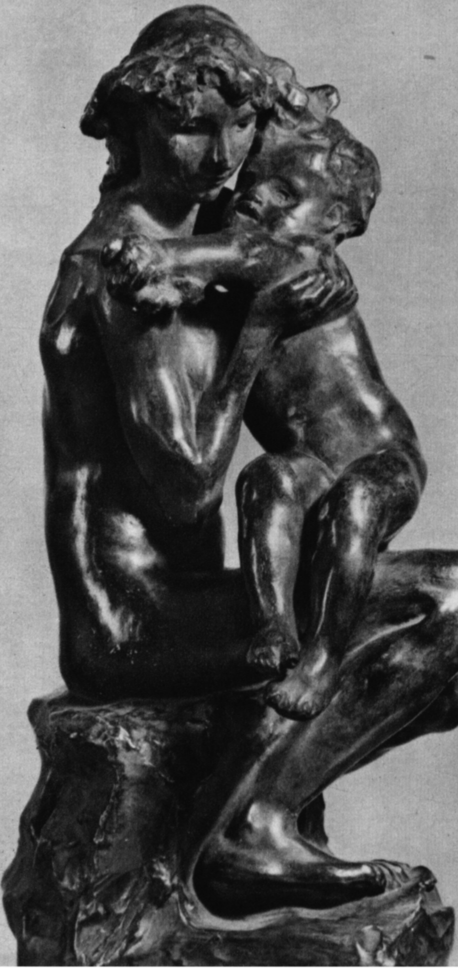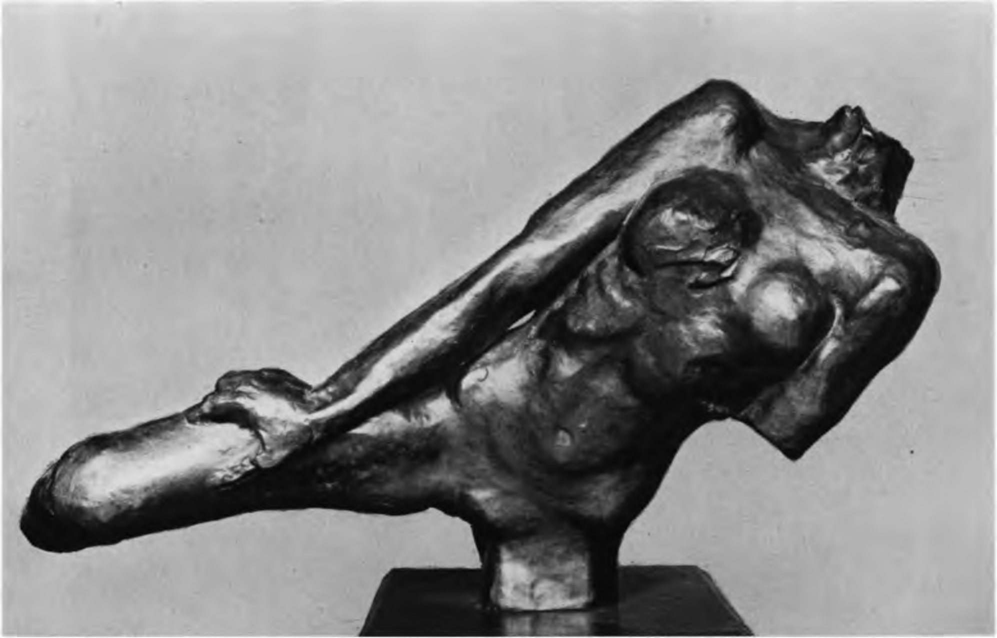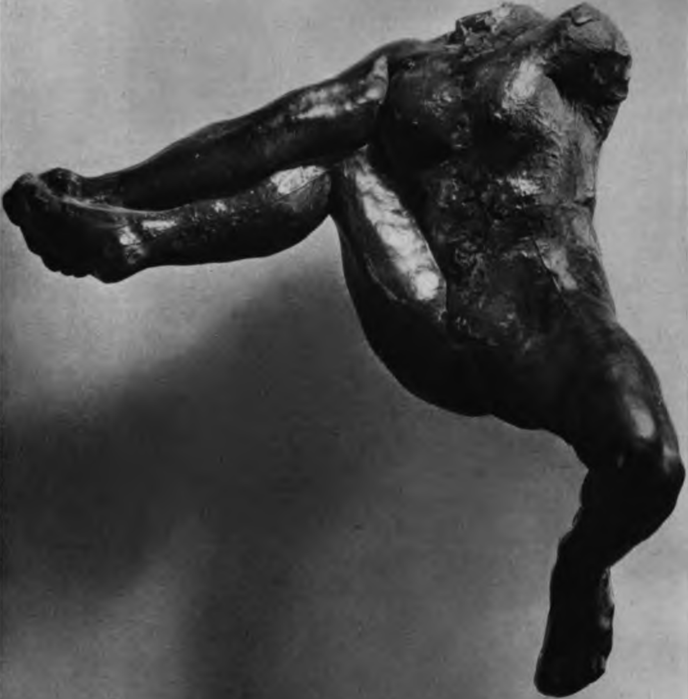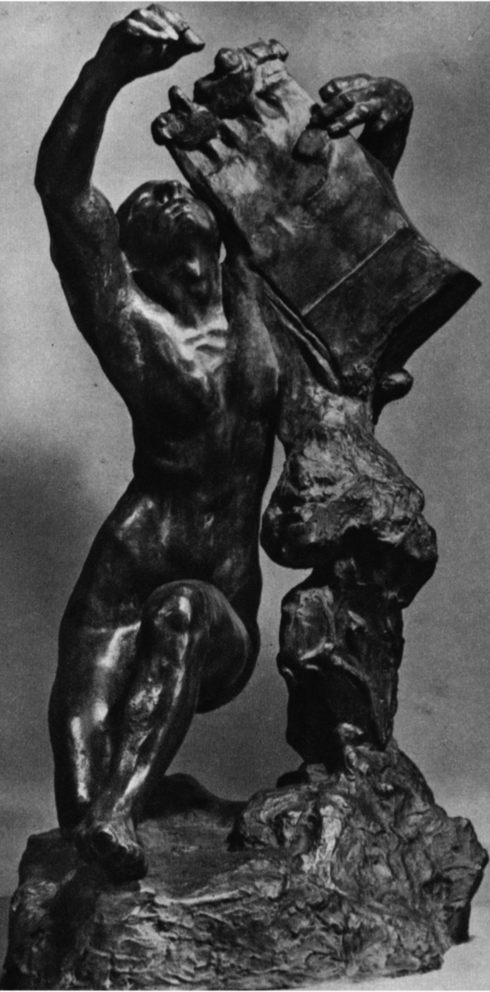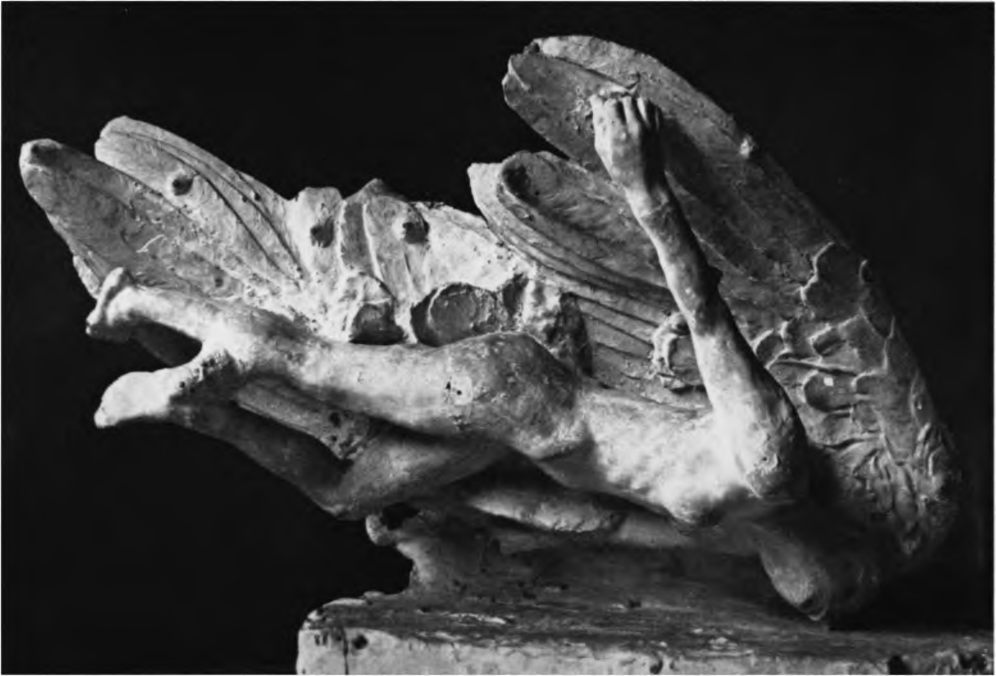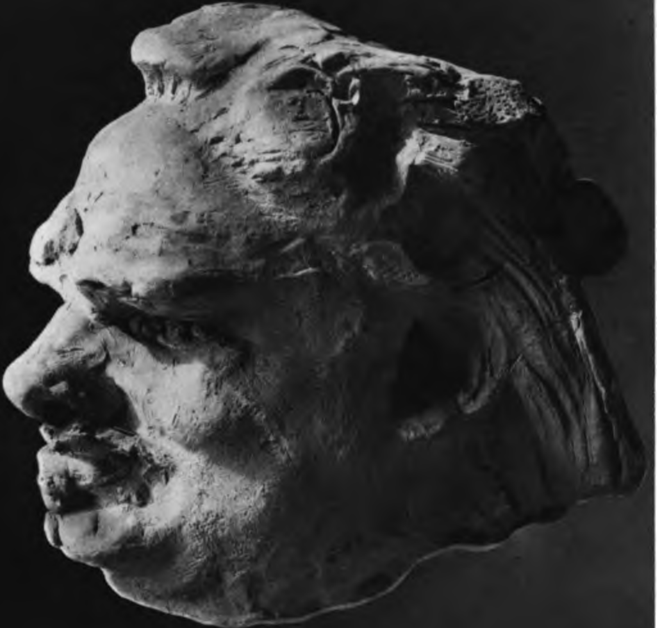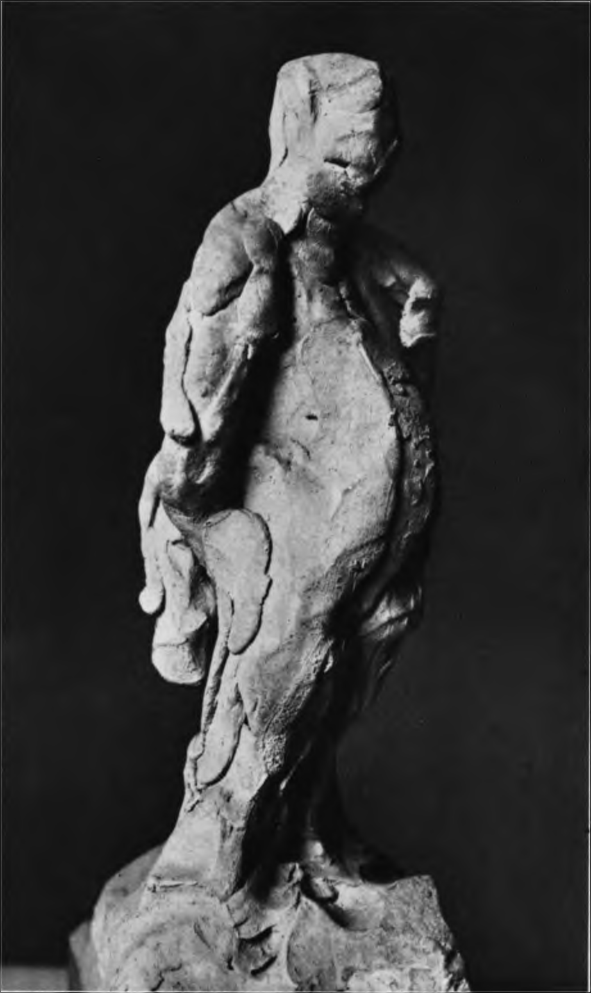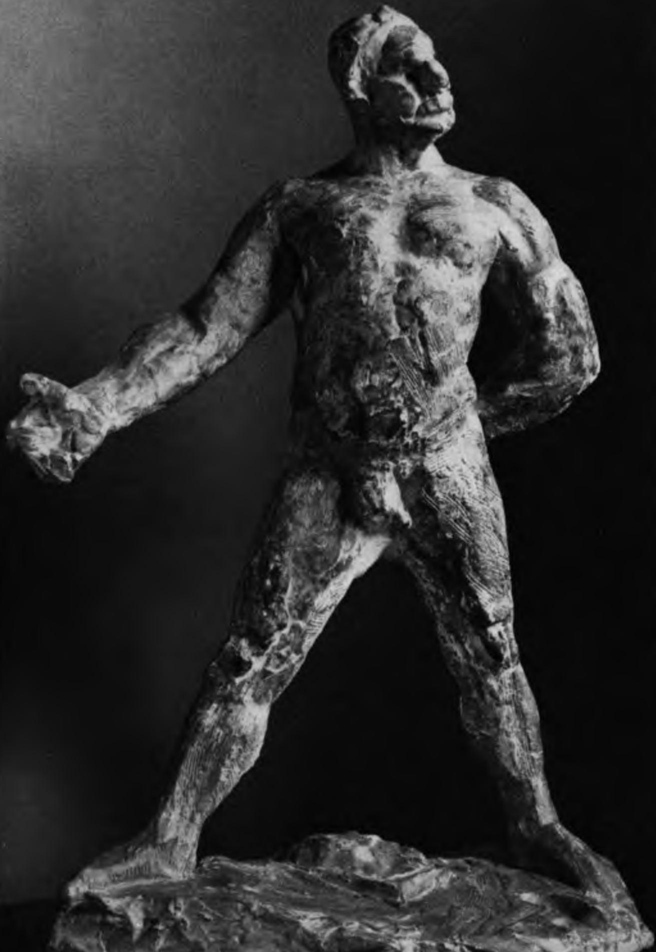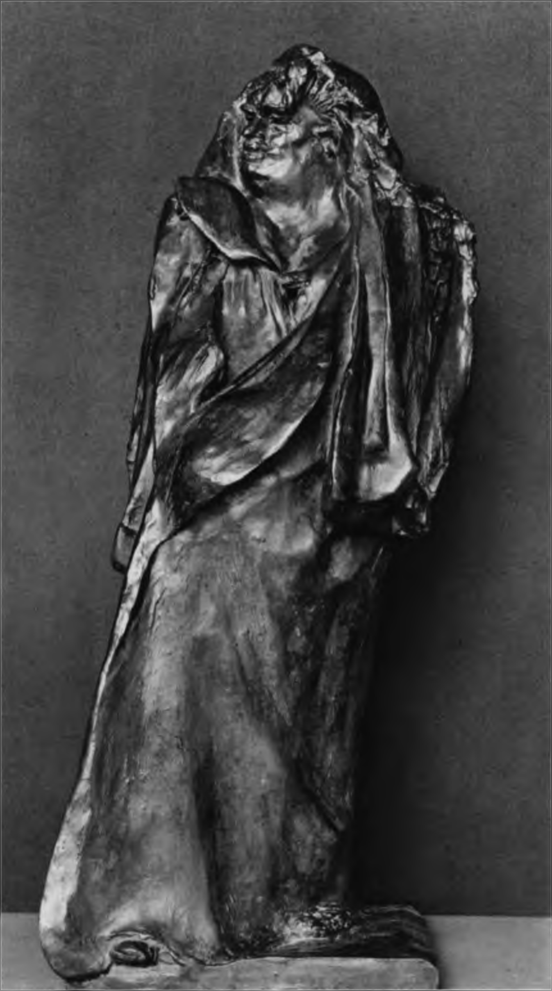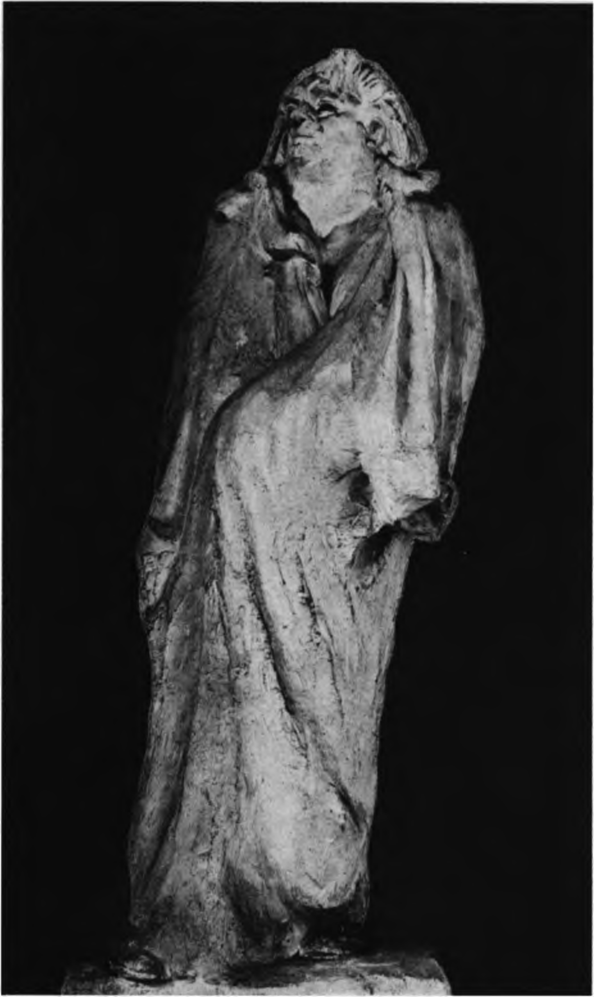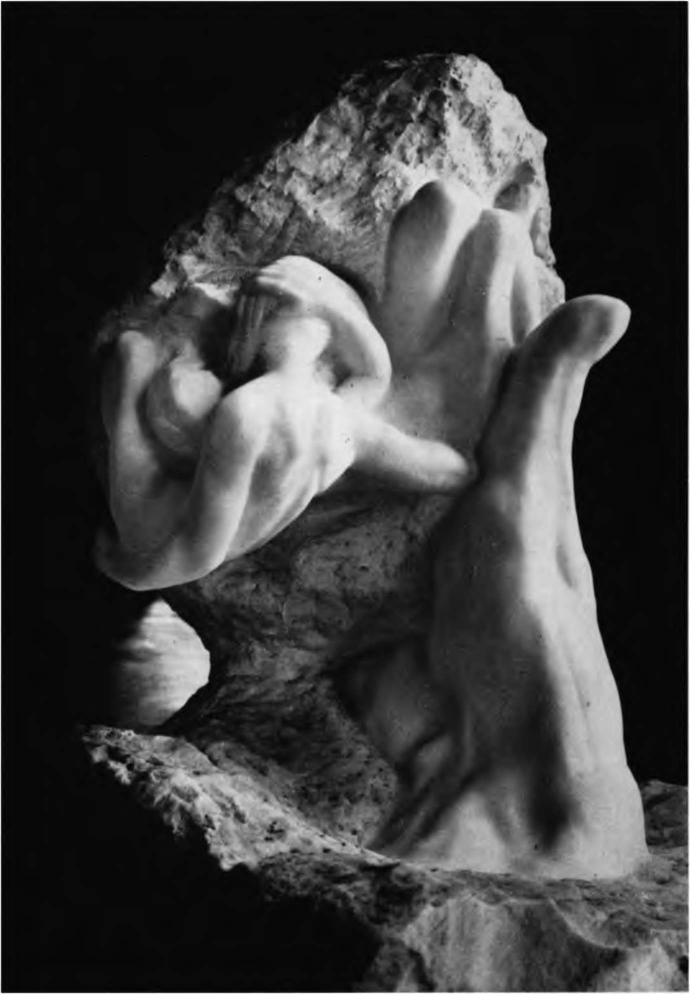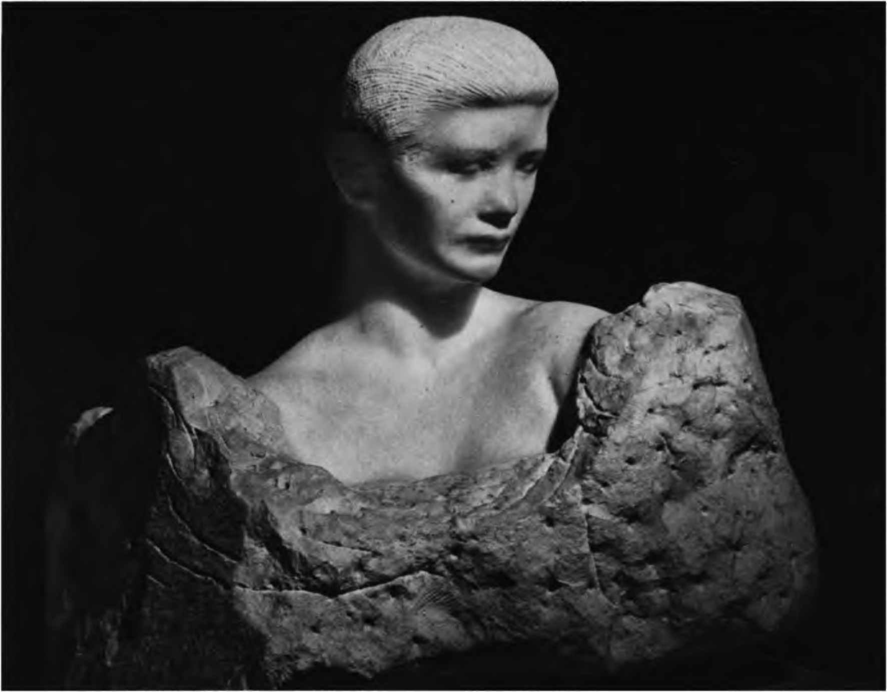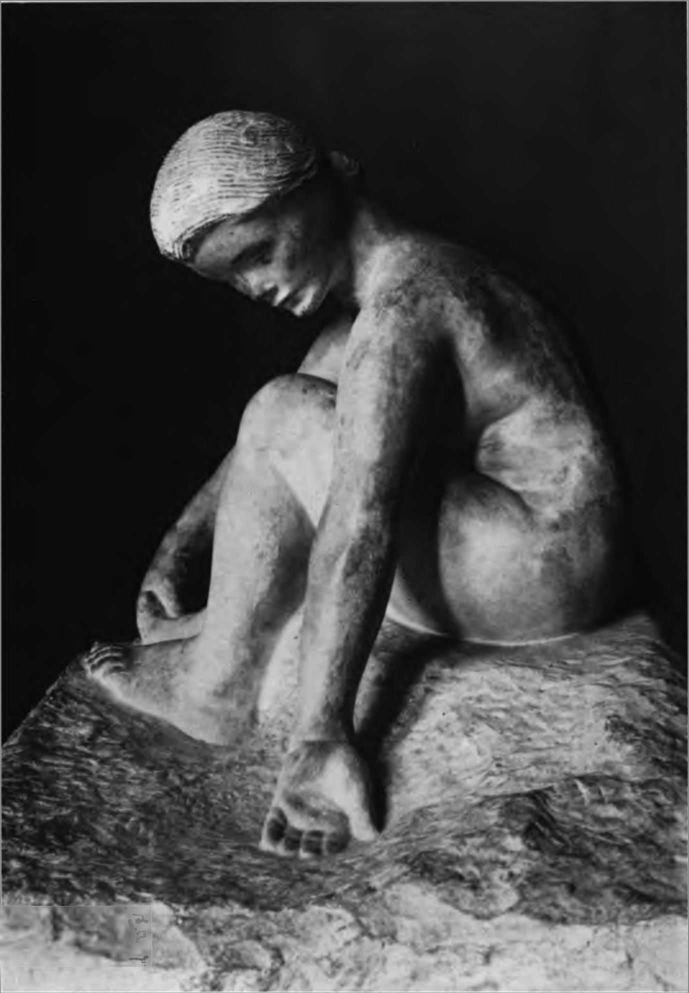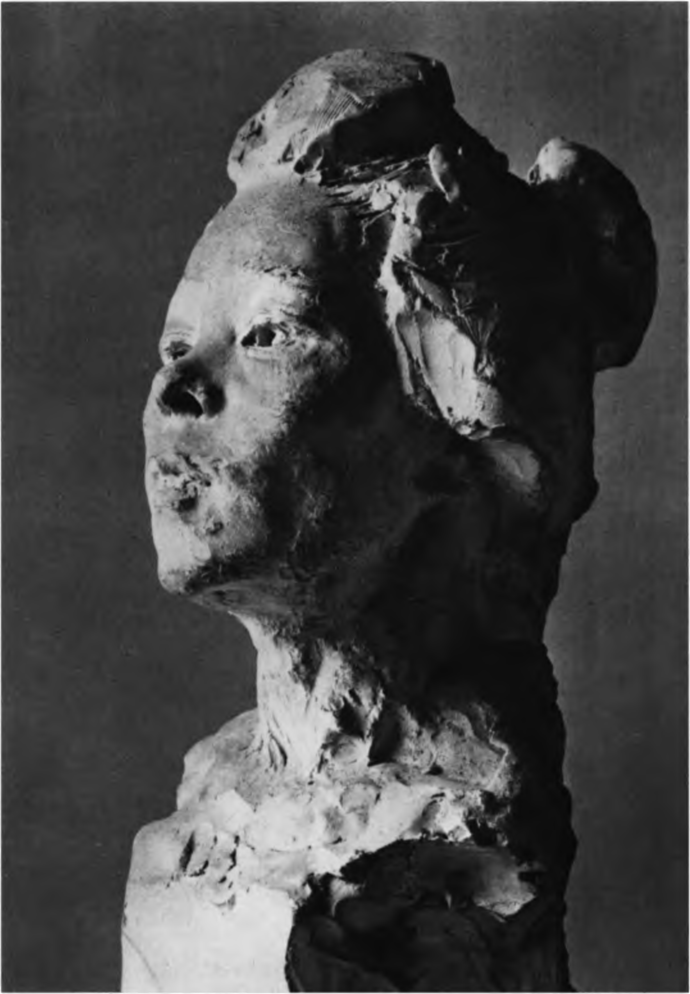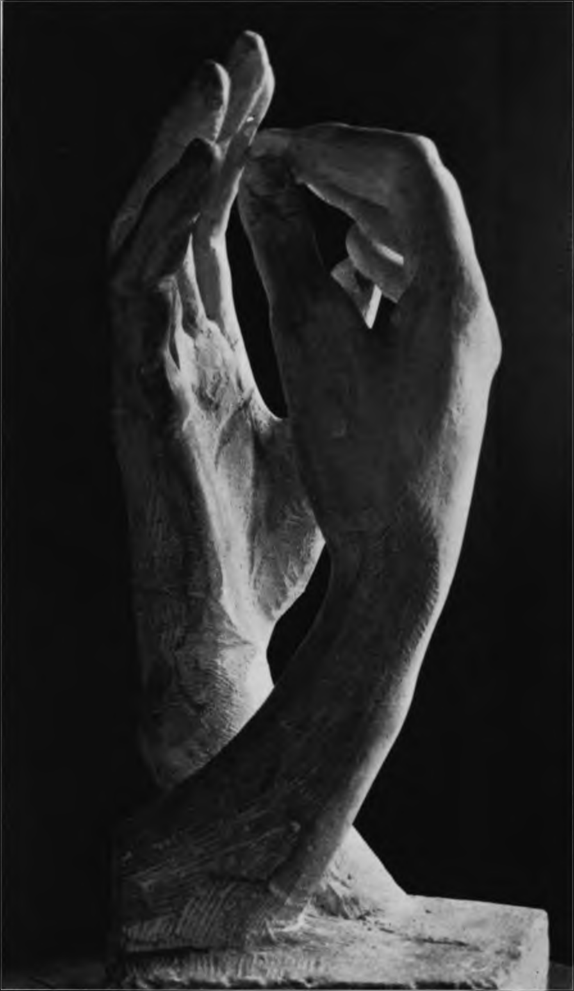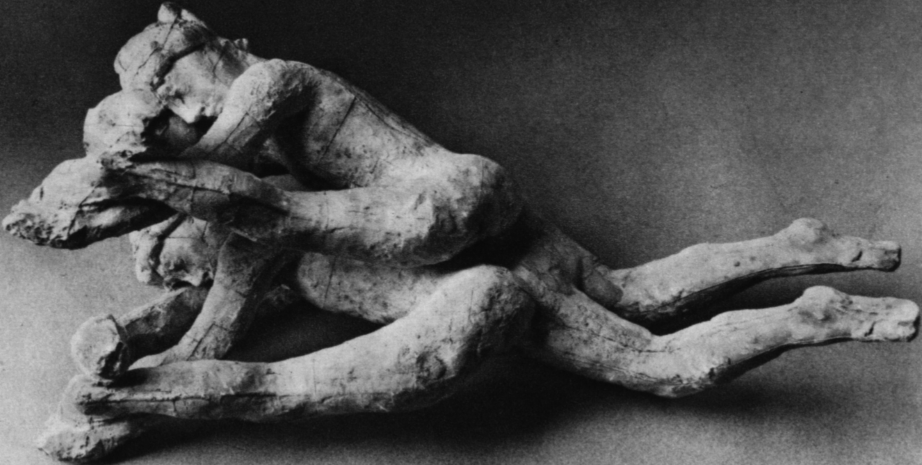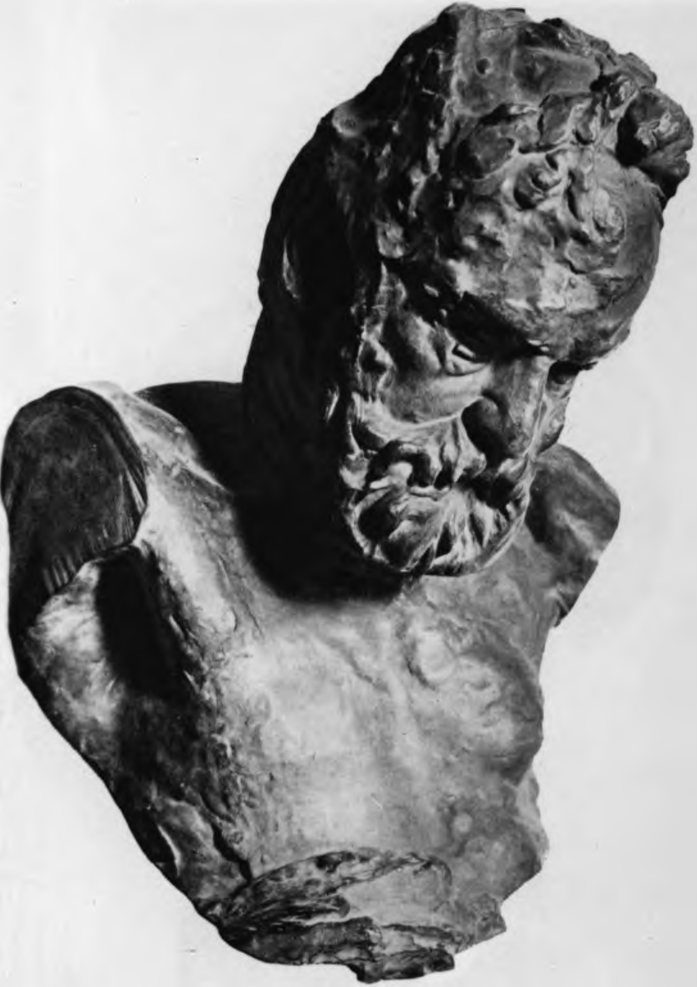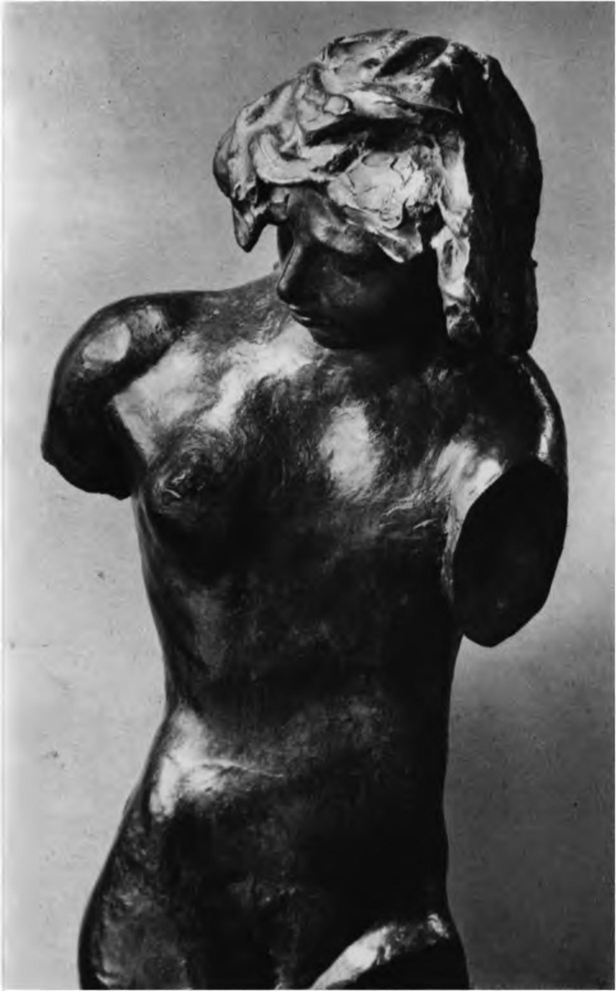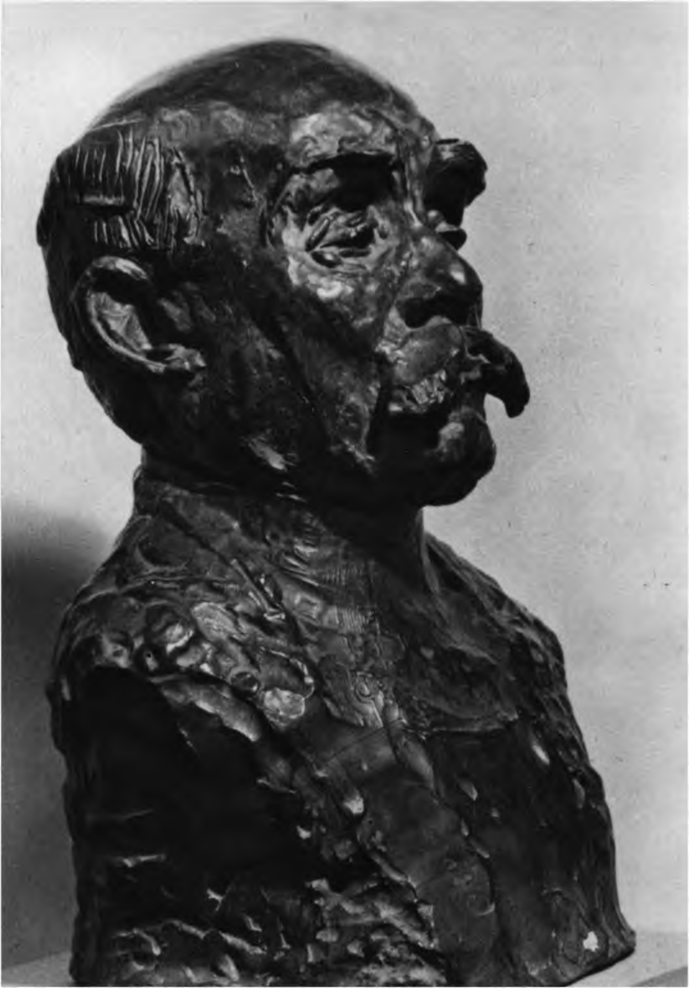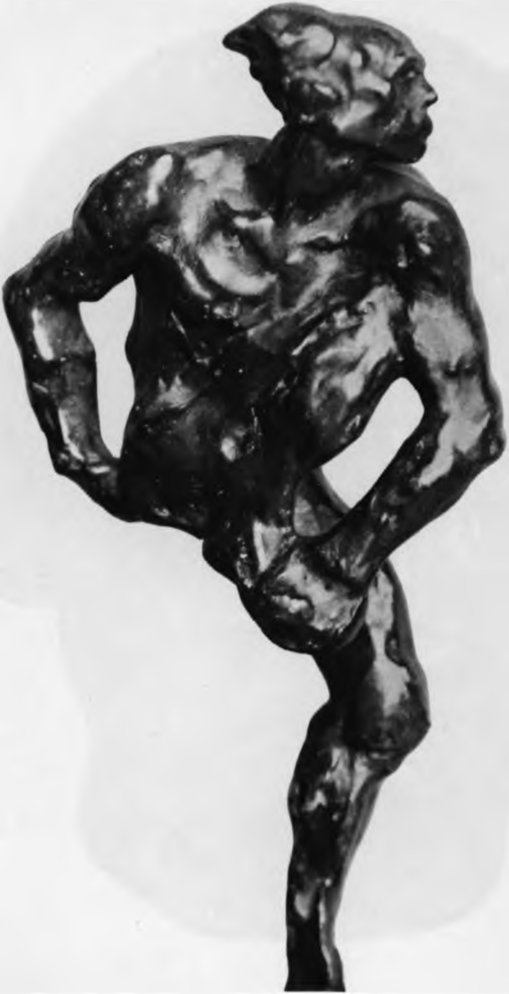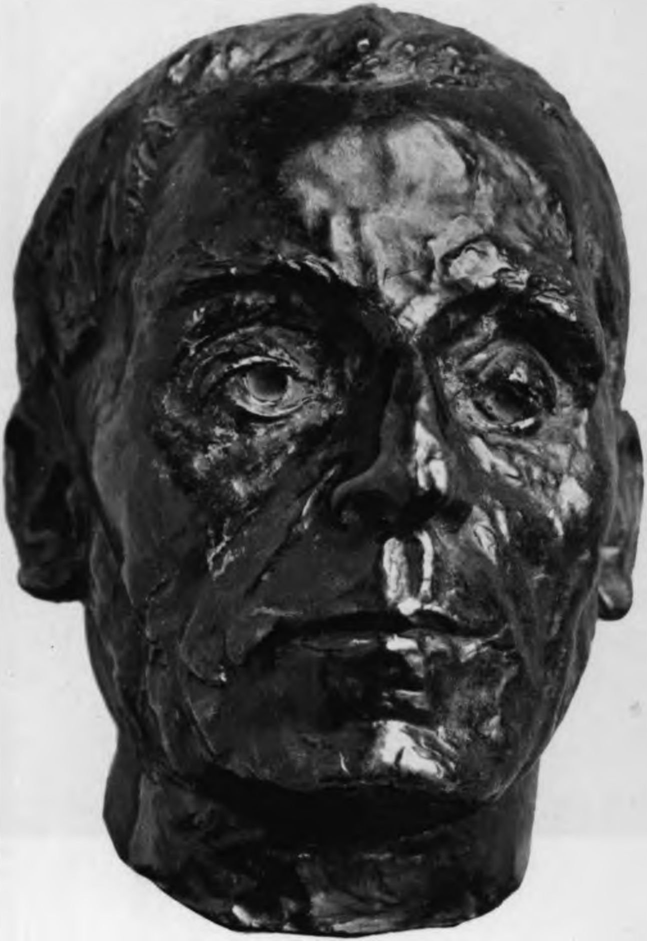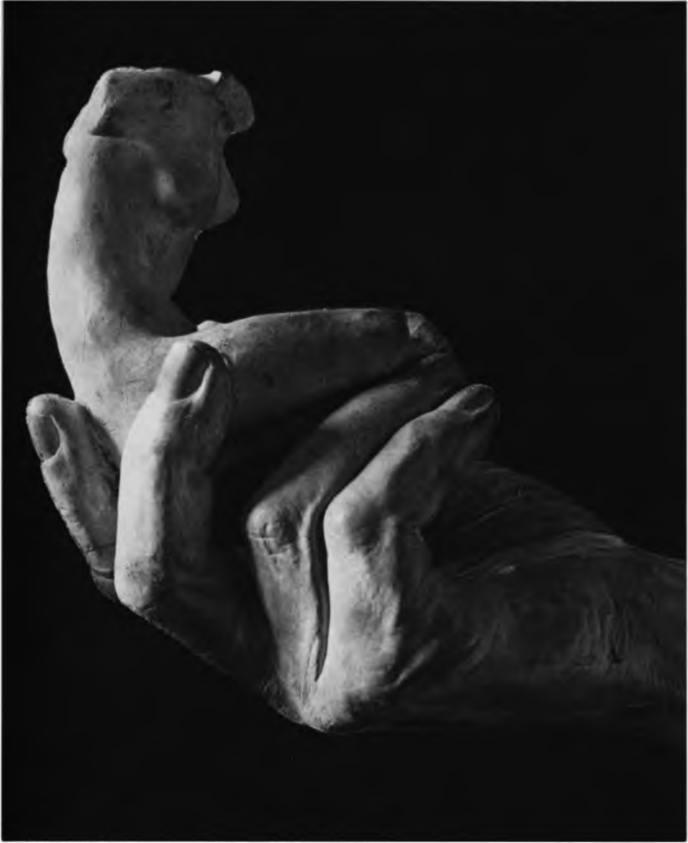Sva ova dela se nalaze u Rodenovom muzeju u Parizu.